

WITOLD NOWODWORSKI

Archiwa, Biblioteki
i Muzea Kościelne. Tom 14

SEMINARIUM TECHNIKI BIBLIOTECZNEJ NA KUL W LUBLINIE OD 27 VI DO 1 VII 1966

Okres ożywionej działalności Biblioteki Uniwersyteckiej KUL w dziedzinie podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników bibliotek kościelnych przypada na lata 1955—1957¹. Utworzony w końcu 1956 r., jako jeden z jej działów, Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych miał ułatwiać realizację zadań Biblioteki w tym zakresie. Zmiany jednak organizacyjne, jakie nastąpiły potem, przekształciły Ośrodek w niezależną od Biblioteki placówkę naukową Uniwersytetu. Toteż więź łącząca go pod względem organizacyjnym z Biblioteką Uniwersytecką uległa rozluźnieniu i sprawa dokształcania kadr bibliotekarskich dla zbiorów kościelnych zeszała w działalności Ośrodka na plan dalszy. Miejsce jej zajęła sprawa podniesienia na wyższy poziom przygotowania zawodowego pracowników archiwów i muzeów kościelnych. Po 1959 r. mamy do zanotowania tylko jeden kurs posiadający pewien związek z problematyką bibliotekarską. Jest nim kurs inwentaryzacji średniowiecznych rękopisów, zorganizowany w 1960 r. w związku z zainicjowaną przez Instytut Badań Literackich PAN akcją rejestracji rękopisów². Określone zadania, jakie miał spełnić ten kurs, redukowały jeszcze bardziej jego znaczenie jako środka, przy pomocy którego powinno się odbywać dokształcanie personelu bibliotek kościelnych. Dopiero w 1966 r.; a więc po latach 11 od daty odbycia pierwszego kursu bibliotekarskiego dla pracowników bibliotek kościelnych przy instytucjach diecezjalnych i zakonnych i po latach 9 od momentu zorganizowania kursu bibliotekarskiego dla sióstr zakonnych, postanowił zarząd Ośrodka przystąpić do zorganizowania w Lublinie, w gmachu Biblioteki Uniwersytetu KUL, 5-dniowego seminarium bibliotekarskiego. Opracowanie programu tego seminarium powierzono dyrektorowi Biblioteki, o. doc. drowi R. Gustawowi i wicedyrektorowi drowi W. Nowodworskiemu. Stroną zaś organizacyjną (prowadzenie związanej z seminarium korespondencji, sprawy zakwaterowania i wyżywienia uczestników) zajęł się sekretariat Ośrodka.

¹ W. Nowodworski: Działalność Biblioteki Uniwersyteckiej KUL w zakresie reorganizacji zbiorów kościelnych. *Prz. bibliot.* R. 26: 1958 s. 87—90

² Ks. B. Kumor: Sprawozdanie z kursu dla pracowników inwentaryzacji średniowiecznych rękopisów bibliotecznych, zorganizowanego przez Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w dniach od 4 do 8 lipca 1960 r. *Arch. Bibliot. kośc.* T. 2: 1961 z. 1/2 s. 283—288.

PROGRAM SEMINARIUM I JEGO REALIZACJA

Wzmiankowana wyżej długoletnia przerwa w kształceniu kadr bibliotekarskich miała decydujący wpływ na wybór tematyki seminarium. Na skutek tej przerwy osłabiona została więź łącząca Ośrodek z bibliotekami w terenie. Nie doprowadzono do końca rejestracji tych bibliotek. Dlatego postanowiono, że przedmiotem seminarium będzie nie szczegółowe zagadnienie wiążące się z organizacją biblioteki kościelnej, np. opracowanie starodruków, ale całość zagadnień techniki bibliotecznej dostosowanej do charakteru i potrzeb biblioteki, w której ma być ona zastosowana. Stanowiska prelegentów i prowadzących ćwiczenia miały być obsadzone własnymi siłami, jakimi rozporządza Biblioteka Uniwersytecka KUL. W rezultacie program seminarium w ostatecznym swym kształcie przedstawiał się, jak następuje:

I. Wykłady

1. Biblioteka, bibliotekarstwo — o. doc. dr R. Gustaw	1 godz.
2. Organizacja biblioteki — o. doc. R. Gustaw	1 „
3. Bibliotekarz i lokal biblioteczny — o. doc. R. Gustaw	1 „
4. Porządkowanie wstępne materiałów bibliotecznych — dr W. Nowodworski	1 „
5. Akcesja, inwentarz, sygnowanie — dr W. Nowodworski	1 „
6. Uzupełnienie zbiorów — o. doc. R. Gustaw	1 „
7. Pojęcie i zadanie oraz rodzaje katalogów — o. doc. R. Gustaw	1 „
8. Katalog alfabetyczny — dr W. Nowodworski	1 „
9. Katalogi rzeczowe — o. doc. R. Gustaw	4 „
10. Ustawienie zbiorów — o. doc. R. Gustaw	1 „
11. Źródła informacji bibliograficznej — o. doc. R. Gustaw	1 „
12. Zbiory specjalne (grafika, kartografia, nuty) — mgr M. Gonczarow	2 „
13. Rękopisy biblioteczne i archiwalne — o. doc. R. Gustaw	1 „
14. Starodruki — dr W. Nowodworski	1 „
15. Oprawa i konserwacja książki — dr Zb. Góralski	2 „
16. Udostępnianie zbiorów — o. doc. R. Gustaw	1 „
17. Współpraca bibliotek kościelnych — o. doc. R. Gustaw i dr W. Nowodworski	2 „

II. Ćwiczenia

Katalog alfabetyczny	12 „
	Razem 35 godz.

Realizacja tego programu nastąpiła w czasie od 27 czerwca do 1 lipca. Inauguracji seminarium, w obecności kierownika Ośrodka ks. doc. J. Rybiczka i licznie przybyłych już pierwszego dnia uczestników, dokonał osobiście rektor KUL, ks. prof. dr W. Granat. Wykłady odbywały się w czytelni głównej Biblioteki. Zainstalowane głośniki umożliwiły słuchanie wykładów nie tylko w sali, gdzie były wygłaszane, ale i w hallu przed czytelnią, sali katalogów i czytelni czasopism. W celu umożliwienia przeprowadzenia ćwiczeń podzielono wszystkich uczestników na 6 grup; kierownikami ich byli bibliotekarze: dr Zb. Góralski, mgr B. Koszałka, mgr H. Krzywicka, mgr M. Kunowska, mgr B. Laskowska i mgr J. Wiśliński.

Ilustracją i uzupełnieniem wykładów była wystawa zorganizowana w hallu przed czytelnią i w przejściu między salą katalogów i salami biurowymi. Wystawa ta w sposób poglądowy, przy pomocy odpowiednio dobranych ilu-

stracji i wykresów, unaoczniała metody pracy bibliotekarskiej oraz prezentowała literaturę przedmiotu z zakresu techniki bibliotecznej, podręcznikową i monograficzną w języku polskim. Z wydawnictw bibliograficznych były wystawione na niej publikacje składające się na bibliografię narodową polską i bibliografię teologiczną.

UCZESTNICTWO W SEMINARIUM

W charakterze uczestników zapisało się 141 osób. Z tej liczby 122 osoby zaznaczyły swoją obecność każdego dnia trwania seminarium, 11 osób w ciągu 4 dni, 5 osób przez 3 dni, 2 osoby w ciągu 2 dni i 1 osoba — jednego dnia.

Najliczniejszą grupę uczestników (86 osób) tworzyły siostry zakonne, po nich (39 osób) — członkowie męskich zgromadzeń zakonnych. Księża diecezjalnych było 8 i tyleż osób świeckich. Liczby te jednak nie korelowały w sposób adekwatny z charakterem reprezentowanych przez te osoby bibliotek kościelnych, gdyż w kilku wypadkach siostry zakonne uczestniczyły w seminarium jako przedstawicielki bibliotek istniejących przy instytucjach diecezjalnych, jakimi są seminaria duchowne. Osoby świeckie reprezentowały bądź Bibliotekę Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, bądź biblioteki seminariów duchownych, bądź jedną z kurii biskupich, a nawet jedną z większych bibliotek zakonnych. Zdecydowana jednak przewaga wśród uczestników seminarium sióstr zakonnych dowodziła, że najliczniej na nim były reprezentowane niewielkie biblioteki klasztorne, charakterem swoim częstokroć niewiele odbiegające od bibliotek domowych o wąskim zasięgu oddziaływania. Wśród żeńskich bibliotek klasztornych starożytnością i zabytkowym charakterem swoich zbiorów wyróżniała się Biblioteka PP. Benedyktynek w Staniątkach. Spośród męskich bibliotek klasztornych, których przedstawiciele wzięli udział w seminarium, zasługują na wymienienie biblioteki: cystersów w Szczyrzycu; bernardynów, dominikanów, franciszkanów, kapucynów, karmelitów, misjonarzy i pijarów w Krakowie; paulinów na Jasnej Górze oraz werbistów w Pieniężnie. Z bibliotek istniejących przy instytucjach diecezjalnych wysłały swoich przedstawicieli biblioteki: Kapitulnej we Wrocławiu oraz seminariów duchownych w Krakowie, Lublinie, Olsztynie, Siedlcach, Tarnowie, Warszawie i Włocławku. Ponadto reprezentowane były Kurie Biskupie w Częstochowie, Gdańsku, Katowicach i Sandomierzu oraz Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu.

WNIOSKI PRAKTYCZNE

Jako rezultat uboczny tego spotkania bibliotekarzy kościelnych z całej Polski wymienić należy postulaty w zakresie współpracy, jakie wypowiedano w czasie trwania zajęć, a zwłaszcza w końcowych godzinach poświęconych omówieniu tego zagadnienia. O. doc. Gustaw podkreślił rolę Biblioteki Uniwersyteckiej KUL jako centralnej księżnicy gromadzącej piśmiennictwo z zakresu teologii i filozofii chrześcijańskiej i postulował, by biblioteki kościelne w swej gospodarce zasobami dubletów i druków zbędnych uznawały pierwszeństwo tej Biblioteki w pozyskiwaniu pozycji książkowych z tych dziedzin wiedzy.

W stosunku do religijnego piśmiennictwa polskiego Biblioteka Uniwersy-

tecka KUL idzie nawet dalej, gdyż dąży do tego, by stać się pod tym względem centrum dokumentacyjnym. A więc wszelkiego rodzaju wyszłe z użycia modlitewniki i druki dewocyjne, nie przedstawiające większej wartości w mniejszej bibliotece kościelnej, dla Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, ze względów archiwalno-historycznych, mogą być cennym materiałem bibliotecznym.

Analogicznie przedstawia się problem starodruków, które Biblioteka ta gotowa jest nabyć w wypadku braków w swoich zasobach określonych pozycji, zwłaszcza jeżeli chodzi o *polonica*. Tymczasem niektóre biblioteki kościelne niepotrzebne dla nich starodruki przekazują do antykwariatów. Tego rodzaju praktyka jest z punktu widzenia polityki bibliotecznej zbiorów kościelnych niewłaściwa. W zakresie gromadzenia czasopism mogą zachodzić wypadki, że mniejsze biblioteki kościelne rezygnują z kompletowania niektórych tytułów. Poszczególne numery tych czasopism, z chwilą gdy się zdeaktualizowały, ulegają zatrocie. Przekazywane do centralnego kościelnego ośrodka bibliotecznego mogą stać się cennym uzupełnieniem dla tych bibliotek kościelnych, które te tytuły gromadzą w swoich zasobach czasopiśmienniczych.

Biblioteka Uniwersytecka KUL, stwierdzał dalej dr Nowodworski, sporządziła maszynopis katalogu swoich czasopism obcojęzycznych. Jest on dobrym narzędziem, które umożliwi ustalenie istnienia luk w obrębie poszczególnych tytułów, jeżeli chodzi o stan posiadania Biblioteki pod tym względem. W przyszłości sporządzony będzie zapewne analogiczny katalog czasopism polskich.

Nawiązując do referatu o. doc R. Gustawa wygłoszonego na Pierwszym Zjeździe Archiwistów, Bibliotekarzy i Muzeologów Kościelnych w r. 1957³, zwrócił dr Nowodworski uwagę na potrzebę podejmowania prac odnoszących się do historii poszczególnych kościelnych zbiorów bibliotecznych, bez których niemożliwe jest opracowanie ogólnej historii polskich bibliotek kościelnych. Redakcja czasopisma ABMK chętnie widzi tego rodzaju prace publikowane na swoich łamach.

Były to postulaty, które Ośrodek ABMK i Biblioteka Uniwersytecka KUL wysunęły w stosunku do bibliotek kościelnych. Z drugiej jednak strony przeważająca większość uczestników seminarium wyniosła ze swojego w nim udziału świadomość niewystarczalności własnego przygotowania bibliotekarskiego i oczekuje od Ośrodka pomocy pod tym względem. Zewnętrznym jej wyrazem powinno być opracowanie uproszczonej instrukcji katalogowania druków zwartych nowych. Jest to postulat bardzo pilny, gdyż *Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego* J. Grycza i W. Borkowskiej są wyczerpane i trudne do nabycia. Toteż biblioteki kościelne nie dysponują żadną pomocą ułatwiającą im opracowanie swoich zasobów. Pożądane są też schematy klasyfikacji rzeczowej piśmiennictwa, zwłaszcza w zakresie teologii i filozofii, dostosowane do charakteru zbiorów niewielkiej biblioteki kościelnej. Postulatem, który możliwy jest do zrealizowania już obecnie, byłoby rozesłanie do bibliotek kościelnych powielonego tekstu reguły katalogowania biblii i poszczególnych jej ksiąg stosowanej w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL.

Uczestnicy seminarium wypowiedzieli też życzenie, aby podobnego rodzaju spotkania bibliotekarzy kościelnych mogły się odbywać częściej.

³ O. R. Gustaw: Stan i potrzeby bibliotek kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres. *Arch. Bibliot. Kośc.* T. 1: 1959/60 z. 1 s. 34—43.